

EVA RÖSE

”DET MÄNSKLIGA
SAMVETET

SKAVER – OCH DRIVER

Skådespelaren Per Andersson kliver ur hissen och Eva Röse skiner upp. Det blir en lång kram, den typ av omfamning man ger dem man tycker om på riktigt. Per Andersson förvånas över att hon hittat hit ”med tanke på Evas erkänt dåliga lokalsinne”.

Det är pressdag för *Göta kanal 4* och vännerna och kollegorna delar på sig. Men Per Andersson skakar på huvudet när Röse tar täten.

– Eva, du går ju åt fel håll. Intervjorummen ligger ditåt, säger han och pekar.

Eva Röse garvar, och byter riktning och hittar fram till ett mockafärgat rum. Där inne går allt i samma sobra ton, de tunga gardinerna, de mjuka fätöljerna och den korthåriga mattan. Eva Röse, för dagen ljus klädd, smälter in. Men hon är inte rädd för motsatsen: att sticka ut, höja rösten och ryta ifrån.

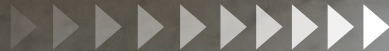
Vi återkommer till det.

MIG FRAMÅT”

Eva Röse tvekar inte att ryta ifrån och vill använda sin röst. För Söndag berättar hon om drivet uppväxten skapade och föraktet hon kan känna inför sin egen vardag.

Text: **Karin Herou**

Foto: **Staffan Löwstedt**

Fakta

Namn: Eva Röse.

Gör: Skådespelare, regissör och tv-producent. Nyutnämnd president i republiken Jämtland. **Familj:**

Man och fyra söner.

Aktuell: I filmen *Göta Kanal 4 – Vinna eller försvinna*. Dessutom ser vi henne i tv-serien *Heder*.

MOTVILLIGT NYFIKET. Eva Röse beslöt att ge ”*Göta Kanal 4*” en chans: ”Jag skrattar sällan när jag läser manus. Nu gjorde jag det.”

Eva Röse var först tveksam till *Göta kanal 4*.

– Jag kände ”skärp er, hur många gånger kan man köra den här kanalen fram och tillbaka?”

Sedan fick hon veta att skådespelarkollegan Emma Mohlin skulle regissera och att Rikard Ulvshammar från Grotesco skrivit manus.

Hon släppte garden och gav manuset en chans, med motvillig nyfikenhet.

– Jag började garva, vilket jag sällan gör vid läsning. En stor pusselbit föll på plats när jag hörde att Per Andersson och Tomas von Brömssen tackat ja. Per kan jag spela mental tennis med och han är lika snabb i käften som jag själv, så det blev en kul match. Tomas är en evig kärlekshistoria och jag kände att om det krävs ett kanarace till för att möta denna skådespelarlegend, då gör jag det. Jag skulle ärligt kunna simma bredvid båten – i simpuffar – bara för att få jobba med Brömssen.

Göta kanal-filmerna kan sägas av kritikerna, men älskas ofta av publiken.

– Stundtals gör jag smala krediga saker som ingen ser, för att sedan vara folklig. Jag tycker att det är roligt att gå den balansgången – och jag beskrivs gärna som folkkär. För mig finns ingen ängslighet i begreppet, utan det är ett privilegium.

Det finns ytterligare en anledning till att Eva Röse sitter still i båten på Göta Kanal.

– Mina barn vet knappt vad jag jobbar med eftersom mycket av det jag gör riktar sig till en vuxen publik. Jag vill att de ska kunna se mig i en film utan att få mardröm-

mar – och helst innan de får skägg och flyttar hemifrån.

Eva Röse har ett tydligt driv, har alltid haft. Hon växte upp i Värberg bland skog och betong som yngst av fyra systrar. Mamma var bibliotekarie och pappa verkstadschef.

Hennes mamma såg det som sin uppgift att göra döttrarna självständiga.

Ville man något fick man fixa det själv.

– Jag är uppväxt i en mycket medveten familj med kloka föräldrar. Min mamma hade insett att som förälder måste du rusta barnen för det långa livet.

Hemma i radhuset i Värberg lärde döttrarna sig att laga cyklar, städa toaletter, tjäna pengar och spara pengar.

– Jag hade egen bankbok när jag var tolv. Jag lärde mig ringa konstiga samtal till myndigheter, lärde mig skovård och att laga mat. När jag väl flyttade hemifrån kunde jag allt det där. Det blev ett mindre vakuum för mig, ett kortare avstånd till att bli vuxen. Personligen tycker jag inte att det är speciellt fräscht när en vuxen person kommer hem till mamma med tvättkorgen.

Vad hade dina föräldrar sagt om du stått utanför dörren med tvättkorgen?

– Inget. Men de hade absolut inte tvättat åt mig.

Den insikten, att lära upp snarare än att röja väg, bär Eva Röse med sig i sitt eget föräldraskap. Hon har fyra söner tillsammans med fotografen Jacob Felländer.

– När man ger barnen allt tar man också ifrån dem förmågan att längta. Strävan är inget dåligt

Eva Röse som UNICEF-ambassadör under ett besök i Nepal, mars 2015.

KLIMATFRÅGAN ENGAGERAR EVA RÖSE:
"Den enskilda individen har givetvis ett enormt ansvar men, styrningen måste komma uppifrån, det är enda vägen framåt, enda vägen till verklig förändring."

KRAV ELLER CURLING? Eva Röse menar att vi inte kan kräva mycket av barn som fått allt: "Jag är uppväxt i en mycket medveten familj med kloka föräldrar. Min mamma hade insett att som förälder måste du rusta barnen för det långa livet."

Jag var hemma hos en familj och det var uppenbart att där hade **ingen ätit på länge**

ord och något de kommer behöva i framtiden. För vi kan inte kräva uthållighet av barn som fått allt.

– Jag kanske har blivit den stränga, inom citationstecken träkiga föräldern. Men det kan inte vara julafton hela tiden och jag hoppas att mina barn kommer att tacka mig, precis som att jag tackar mina föräldrar.

2x röster om Röse

Pernilla Baralt, Unicef Sveriges generalsekretare:

"Evas engagemang för vårt arbete med att hjälpa barn och stärka deras rättigheter är verkligen 100 procent genuint. Det märks varje gång hon pratar om barns rättigheter. Hon är en modig och stark röst, särskilt för flickors rättigheter."

Vanna Rosenberg, skådespelare och nära vän:

"Det svänger vilt mellan utramsigt och allvarligt när vi ses. Hennes mamma var bibliotekarie och det har gjort Eva till ett vandrare måleriskt formuleringsmekka som är en ren fröjd att samtala med. Vi lärde känna varandra på scenskolan, där vi båda gick och sedan dess har hon blivit en livsviktig person i mitt liv. Hon är chosefri, frank och ryggar inte för obehagliga frågor. Hon är blixtnabb och en sådan som folk lyssnar till. Som vän är hon fantastisk. Hon glömmer aldrig en födelsedag och hur full hennes kalender än är så plingar hon på, sjunger och ger handskrivna kort och ballonger. Jag hyser en otrolig och grundmurad respekt och kärlek för henne."

Sedan 15 år är Eva Röse ambassadör för organisationen Unicef. Hon tystnar när hon ska berätta, blundar en sekund för att hitta orden. I Mauretanien, ett av världens fattigaste länder, hade det inte regnat på ett år när hon var på besök. Det var så torrt att hon såg getter som gnagde på telefonstolpar för att finna näring. Sandstormarna hade blåstrat städerna, blåst bort all gröda.

– Jag var hemma hos en familj och det var uppenbart att där hade ingen ätit på länge. Jag hade tagit med en apelsin från frukostbuffén och jag minns hur den brände i väskan. Jag insåg ju att den inte skulle göra skillnad över huvudtaget.

Hon hade bett att få dela ut några leksaker från sina egna barn, en giraff i ekologiskt naturgummi och ett mjukisdjur i form av en elefant.

– Jag var på Afrikas kontinent, och insikten slog mig med full kraft. I hemmet jag befann mig hade ingen sett vare sig elefant eller giraff. I Sverige vet varenda unge vilka djur som bor i Afrika, de har sett dem på tv, i böcker och på zoo, men där, i en by i ett av världens fattigaste länder, är det ont om böcker och långt till savannen. Det var en konstig känsla. Jag hade kunnat lämna fram vad som helst.

– När jag gick därifrån gömde jag apelsinen under en kudde, i hopp om att någon skulle hitta den. Det kändes så jävla torftigt, så otillräckligt.

Unicef arbetar inte med enskilda familjer men däremot hjälper de samhällen. Eva Röse lämnade

RÖSES RÖST. För några år sedan träffade Eva Röse ett par ryska aktivister på en tillställning på Dramaten: "De sa: 'Ni som har en röst är alldeles för tysta. Ni vet aldrig när den tas ifrån er.' De orden fastnade hos mig och jag vill använda min röst för att göra skillnad."

Jag vet exakt vilka privilegier jag har, vet att jag vann högsta vinsten utan att ens ta en lott

familjen med vetskapen om att hela byn efter besöket skulle få en leverans av ris, olja, salt och bönor.

– Men det skavde ändå att åka därifrån, in till ett hotell, som inte är lyxigt men där det finns apelsiner och en säng. Det är en krock i huvudet. Jag kan aldrig komma hem till Sverige och berätta så att folk förstår hur det är, för orden stannar i halsen.

Efter resorna fortsätter konflikten att dåna i henne. Hon reser bort från inget, hem till allt.

– Det är klart att det är lätt att känna förakt, även om förakt är ett starkt ord, över vardagen i Sverige som är så gränslös. Men jag lever själv i den. Jag landar i att jag i alla fall försöker göra något – trots att det aldrig är nog. Allt spelar roll, men det räcker aldrig, säger hon och betonar varje ord.

– Jag vet exakt vilka privilegier jag har, vet att jag vann högsta vinsten utan att ens ta en lott. Det är det mänskliga samvetet som skaver och driver mig framåt. Jag vägrar sitta nöjd med en chailatte i innerstan. Utan att försöka förändra skulle jag bli apatisk.

Eva Röse står sedan många år stadigt på sin plattform. Hon ger sällan intervjuer och är noggrann när hon väl gör det. Runt henne går en knivskarp gräns av integritet och blir frågorna för personliga sätter hon ner foten.

Men hon är samtidigt mån om att använda sin röst, på sina villkor.

För några år sedan träffade hon ett par ryska aktivister på en tillställning på Dramaten.

– De sa: "Ni som har en röst är alldeles för tysta. Ni vet aldrig när den tas ifrån er."

De orden fastnade hos henne.

– Jag kan känna en viss förvåning över att människor med stort inflytande inte använder sin plattform till vettiga saker, att de hellre lägger upp snygga selfies och bilder på outfits och fredagsöl. Du behöver givetvis inte stå med knuten näve överallt, men har du fått en röst tycker jag du ska höja den.

När Eva Röse var gravid med sitt andra barn medverkade hon i dokumentären Underkastelsen av Stefan Jarl. Dokumentären handlar om de hundratals kemikalier vi alla har i vårt blod, som ett resultat av de utsläpp människan gjort sedan andra världskriget.

Filmen väckte debatt – och blev betydelsefull för Eva Röse på ett personligt plan.

– Underkastelsen handlar om kemikaliesamhället. Att vi är godtrogna nog att tro att det som säljs i affären är bra för oss. Vi tänker: Står det här på hyllan kan det väl inte vara så cancerframkallande eller dåligt för planeten?

Klimatfrågan kröp minst sagt in på bara skinnet – och har i dag blivit en del av henne.

– Så länge politikerna inte markerar när det gäller billiga flyg, att elda med kol och köra på fossila bränslen kommer folk att fortsätta. De folkvalda, som ska verka för landets och förhoppningsvis jordens bästa, måste vara mer rakryggade, mindre populistiska. Jag kan inte riktigt förstå hur man kan välja att gå in i politiken utan viljan att ta obehagliga beslut, bara för att man är rädd om sitt eget skinn. Då kommer vi aldrig någonstans. Den enskilda individen har givetvis ett enormt ansvar men, styrningen måste komma uppifrån, det är enda vägen framåt, enda vägen till verklig förändring.

Hon tar de så kallade spökflygen som exempel, där tomma flygplan lyfter för att behålla sina slottider. Enligt en beräkning från miljöorganisationen Greenpeace väntas 100 000 tomma plan flyga över Europa under vintersäsongen.

– Finns det ingen vuxen, någon med kavaj, som kan komma in och säga: "Det här vi håller på med är helt sjukt. Så nu slutar vi med det."

Pressagenten knackar på glasdörren och trummar med fingret på sin klocka för att visa att tiden är slut.

Men det är ingen tvekan om att Eva Röses röst räcker länge till. □

Eva Röse och Tomas von Brömssen.

5x senast jag ...

1...förvånade mig själv: "Jag blir förvånad varje dag, särskilt över saker jag säger. Jag tänker ofta: 'Vad sa jag nu?'"

2...blev riktigt glad: "När min bästis Vanna (Rosenberg, reds anm.) ringer. Jag börjar skratta bara jag ser hennes namn på displayen."

3...lärde nytt: "Nyfikenhet är min drivkraft och jag lär ofta nytt. Det ingår i yrket."

4...blev riktigt arg: "Det kan jag bli, men det går över fort. Jag kan bli förbannad på människor som är oprofessionella, inskränkta eller de som uppenbart väljer att missförstå andra."

5...imponerades – av andra: "Jag imponeras ofta av andra, och är ju av uppenbara skäl, förtjust i kultur. Mina kollegor imponeras jag ofta av, senast Josephine Bornebush i filmen Orca med fantastiska skådespelare samt Morbror Janne på Stadsteatern av Alexander Mørk Eidem. Världsklass!"